

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: Josip Brnobič, Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 3.

V Trstu, dne 1. aprila 1920.

Leto I.

A. M.:

Učiteljska organizacija v Jugoslaviji.)

V l. 1919. je začela med učiteljstvo naše kraljevine promovirati ideja enotne strokovno-stanovske organizacije celokupnega učiteljstva brez razlike vere in politične pripadnosti. Ideja ni bila šele takrat izprožena, ali v prejšnji dobi ni našla zaradi strastne strankarske diferenciacije nekake opore v večini. Posamezni njeni propagatorji pa so bili predmet posmeha in strastnih debat, ki so le prerade postajale osebne.

Danes pa je ta ideja na zmagoslavnem pohodu.

Pobuda je izšla iz vrst »Zaveze« in njen duševni oče in propagator je naš stari boričelj za prava teptanega stanu tov. E. Gangl, ki je z pesniškim zanosom v dneh delegacijskega zborovanja v Ljubljani v preteklem septembru predlagal, naj poderemo dosedajno stanovsko-organizacijsko streho in vstopimo v okrilje enotne organizacije v U. J. U. (Udruženje-unija jugoslov. učiteljstva). Predlog je bil enoglasno sprejet in v avgustu t. l., ali morda že prej, pade odločitev. Zaveza likvidira. Seveda, bi se motil tisti, ki bi mislil, da se to izvrši z idealizmom in brez težav. Mnogo zaprek je še treba premagati, mnogo predsodkov spraviti iz sveta, predno se to uresniči.

Prišlo se je v ta namen z reorganizacijo okraj. učiteljskih društev, marsikje z polnim uspehom, drugod pa se pojavljajo težave. Toda stvar je v teku in danes lahko konstatira-

^{*)} Pričujoči člančič, ki nam v kratkih potezih podaja jasno in stvarno pravo sliko učiteljskega gibanja v državi S. H. S., je napisal naš znanec iz Krasa tov. A. M., ki nam obenem obljublja še nadaljnih prispevkov, za kar mu bomo v resnici hvaležni. Železni zid, ki ga je ustvarila med nami vojna in njene groteskne posledice, nas je precej disorjental, tak, da celo ne vemo, kaj se dogaja v hiši brata. Vendar upamo, da se v kratkem razmere izboljšajo v toliko, da bomo mogli sami slediti razvoju šolstva v odrešeni domovini. Doktor se pa to ne zgodi, se moramo zadovoljiti z posameznimi žarki, ki slučajno posvetijo v našo temo. — Ured.

mo, da je učiteljstvo našega Gorotana enotno organizirano — to pa še prej, predno je Zaveza sklenila likvidirati.

Danes je vse učiteljstvo mariborskega okraja, celokupno učiteljstvo v ptujskem okraju v enotni stanovski organizaciji, v prenovljenih okraj. učitelj. društvih.

Isto je v radovljiškem okraju; v ljubljanskem učitelj. društvu je število članstva zraslo v zadnjih mesecih nad 100%. Drugod ni ravnotako sijajno — a gre le naprej.

Ovire enotne strokovne organizacije so marsikje podedovani predsodki, drugod tovariši, ki si ne morejo predstavljati organizacije brez varuštva političnih strank.

Ponekod pa so vmes tudi osebne antipatije, osebna mrznja med nekdanjimi bojevniki za strankarska načela JDS in SLS.

Seveda obliva politične stranke mrzel pot po hrbtih ob misli, da učiteljstvo ne mara biti več orodje v njih korumpiranih rokah.

V Srbiji je ideja našla rodovitna tla in v Belgradu je poseben odbor, ki izdeluje pravila udruženja. Tudi »Slomškova zveza« pozdravlja idejo a ima napram pravilom svoje pomisleke in želi izpremembe. Tudi nam se zde potrebna preuredbe, a o tem se bo na učitelj. kongresu v avgustu razpravljalo podrobneje.

Ako ostane ideja strokov. organizacije neomadeževana od politične strasti, potem ji je uspeh zagotovljen. Med drugimi so njeni navdušeni zagovorniki vrli Dalmatinci, najmlačnejši pa so Hrvatje iz Banovine, a v principu niso proti njej.

Fr. Sivec:

O naših čitankah.

(Nekaj misli.)

Že več let čutimo potrebo novih čitank. Vse dosedanje so bile pomanjkljive, nekatere pa celo neporabne. Le naša brezbriznost je kriva, da so se toliko časa obdržale. Vsled svetovnega preobrata je postala tudi potreba glede novih čitank nekoliko očitnejša. A kljub temu

med nami še ni pravega zanimanja za nje. Povprašujemo se sicer, kdaj dobimo nove čitank, kakšne pa naj iste bodo, o tem ne razpravlja vsaj javno nihče.

Slabih posledic, ki so nastale vsled pomanjkljivih čitank (ako jih sploh smemo tako imenovati), je vse polno. Dokler bomo imeli taka berila, kakor smo jih imeli do sedaj, bo jezikovni pouk vedno pomanjkljiv. Čeravno je ta med vsemi predmeti najvažnejši, vendar se na njegov račun kaj rado poučujejo računstvo, zemljepisje, zgodovina in prirodopis. Vzrok tiči v tem, ker mora biti čitanka le gost pod svojo lastno streho. Nehote se mi vsiljuje tu v spomin bajka o ježu in lisici. Kakor je izrinil jež lisico iz njenega bivališča, tako jemljejo realije čitanki prostora. V tretjem Končnikovem berilu je odmerjeno čitanki 43, v četrtem pa le 36 strani prostora. In vendar šteje tretje berilo 250, četrto pa 304 strani. O vsebini teh 43+36 strani pa tudi ni vredno, da bi veliko govorili.

Obrnimo se do naših kmečkih ljudi, pa se kmalu prepričamo, koliko nevednosti je še v onih vprašanih, ki bi jih morala pojasniti dobra čitanka. Naše ljudstvo še danes ne zna ceniti vrednosti knjig. To nam dovolj jasno priča žalostna usoda Mohorjevih knjig. Ljudstvo večinoma ne ve nič o narodnem in umetnem slovstvu. Ono meni, da pišejo knjige falzirani študentje, ki ne vedo, katerega dela naj bi se oprijeli. Ako jim pripovedujemo, da pišejo te knjige zelo učeni možje, tedaj neumno majejo z glavami. Tudi ne znajo razločevati dobrih knjig od slovstvene plaže. Ko vprašajo po knjigah, navadno prosijo za kak roman (to besedo izrečejo z nekim posebnim ponosom.) »Beračeve skrivnosti« in drugo podobno gnjilobo. Ako te ni, odidejo s kislim obrazom, z gube zaupanje do knjižnice in se ne vrnejo več. Ta nevednost je največja ovira snujočim se, pa tudi že delujočim čitalnicam. To mora biti nam učiteljem dovolj glasen opomin. Proti jezikovnemu pouku smo grešili mnogo. Kriva pa so bila tega našega greha največ berila.

LISTEK

J. Pahor:

Karel Širok: Jutro.

(V Trstu, 1920. Samozaložba. Tisk tiskarne Edinost.)

Čital sem nekaj splošnih besed o tem zvezku mladinskih verzov, pa nisem bil zadovoljen. Govorili so prijateljsko, res, modrovali so in svetovali, toda nisem se mogel otresti občutka, da govore največ radi navade, da se ob taki priložnosti nekaj pove. Ko sem knjižico odprl zvečer, samotni in tih, sem videl, da so govorili in šli mimo.

Niso vse pesmi enako dobre. Ko bi jaz odločal, bi ne izšle vse. Nekaj je takih, ki so bile zapisane že pred leti. Kažejo avtorjev razvoj, a nimajo vseh pogojev, ki jih mora imeti umetnina. Mislim na idejo, čuvstvo in strnjeno. Toda mnogo jih je, ki bodo ostale. Bodo, čeprav se ti zde kakor drobna, plašna ptička v trdi roki. Mehke in skromne že po obliki, zato se vidijo še neznačajne in tišje; kakor bi imel pesnik samo toliko in toliko besed na razpolago, da z njimi gradi in nič več! Poglejte le na prvi strani v »Pomladni«:

Že travica na ozarah
zeleni,
v mejici grmiček
že brsti.

Subtilneje že ni mogoče povedati! Nič čudnega, če gremo kar mimo! Če ne čutimo! Toda resnično je, kar je tako tiho. In takoj pristno Širokovo, tako osebno njegovo, kakor je bližje ves zvezek izraz tega, kar je videl, kar gleda okrog sebe, kar misli in čuti, kadar se skloni k otroku.

Dva druga primera:

O „Polžu“: Polž iz hišice že gre,
jezen steza v nas rogé,
da se rešimo rogov,
hitro tecimo domov!

Iz »Svatbe na morju«.

Dideldi, oj, dideldaj,
v svate burja priletela,
dideldi, oj, dideldaj,
v dudo piskati začela.
To zaplesali so svatje valčki,
družice meglice,
to zaplesali so lahki čolni,
hitre jadnice.

To je jutro! Oni prvi svit, ki je davno za nami, brezskrbni svet neomejene fantazije, ki nam je nerazumljiv že radi svoje solučnosti. Samo Širok se vrača vanj in pripoveduje, kar je v njem. Drobni verzji, včasih kakor na gredicah narodne pesmi natrgani. Tuintam res spominjajo na Župančiča, tudi v diki; a pozabiti ne moremo, da je poet »Pisanic in Cicibana« zajemal svojo umetnost pri istem viru. Na str. 22. govori eden obeh dečkov:

Da bi šel na morje,
majka čakala,
noč in dan bi plakala:
Ojej, ojej, sinka
mi potone val...!

Čital sem nekaj sličnega, v srbskih narodnih pesmih. A to ni prepisano; Širokovo je. Prav tako je »Burja«:

Oj - žulaj - žuli!
Prišel je moj lep čas,
rajala bom zdaj pri vas.

Če vam to ni prav,
nič me ne skrbi —
oj - žulaj - žuli!

Nič prisiljena ni ta šaljivost, nič jedka in zabavljiva; nekoliko razposajena, res, in nagajiva, toda sveža kakor ozki in vendar tako veliki svet otroka, ves preprežen in premrežen z neugnano solučno domišljijo. Pesnik pozna to mladost; vidimo jo v pesmih, kjer govori o živalih. Nepokvarjen otrok jih razume boljše od odraslega; dolge ure se pogovarja z njimi, sam vase zatopljen. To je izrazito otroška nrv in v njej je vsa sila čuvstva. Vrabec n. pr., dasi berač in nepridiprav in nemanč med svojimi krilatimi brati, govori (str. 25):

A poskusi
biti sam,
biti sam
in zapuščen

in preganjan
od ljudi —
grenke solze
ti zalijejo
oči...!

V drugem delu »Jutra« je uvrščen najprej motiv mornarjevega slovesa, ki se ga je med našimi mladinskimi pesniki že marsikdo lotil. Župančiča ni nihče dosegel in tudi to »Slovo« se ne more meriti z onim dramatičnim: »Jutra bela so razpeta...« Je pa zato takoj druga »Prekmurska«, resnično lepa. »V čolnu« je prijeten, zibajoč ritem, ki dokazuje, kako je Širok povsod zavestno dal nekaj svojega. »V tesni kletki« in v pogovoru med dečkom in siničko zopet ona čudovita ljubav do živali, čisto čuvstvo brez vsakršne črte sentimentalnosti, ki je v sličnih motivih tako nevarna. »Ribiška« pa mi ne ugaja, ker je nekam vsakdanja in tudi »Plavajo mi barčice...«

Učencem v šoli (pozneje pa tudi odraslim v čitalnicah) je treba govoriti o narodnem in umetnem slovstvu, o pisateljih in pesnikih; razložiti jim, koliko znanja in truda je porabiti, predno se spiše dobra knjiga; razkazati jim zakladnice našega slovstva in jim pojasniti, koliko neprecenljive vrednosti ima isto v sebi. Pisatelji pišejo knjige iz ljubezni do naroda. Narod, ki se ravna po njihovih dobrih nasvetih, se lahko šteje za srečnega.

Med nemškimi učiteljstvom se vedno bolj veča številu onih, ki trdijo, da čitanka v šolah bolj škoduje nego koristi. Pravijo, da učencu in učitelju preseda listanje po vedno isti knjigi, čitanje vedno istih člankov, ki z ozirom na svojo vsebino nikogar ne navdušujejo in ki so pisani pogostoma od pisateljev-začetnikov.

Najbrže so imeli tudi na Nemškem berila, ki so bila prikrojena po Končnikovem kopitu (oziroma: Končnik si je poiskal tam nepotrebnih navodil), zato se ni čuditi, če so prišli do tega, v tem slučaju popolnoma pravilnega zaključka. Ti nemški učitelji zahtevajo, naj se nadomeste berila s šolskim listom, ki bi prihajal v določenih rokih in bi stal na višku umetniških in pedagoških rezultatov. Po mojem mnenju ne more nadomeščati dobrih čitank tudi najskrbnejše sestavljen časnik. Dopolnjeval bi jih pa lahko. Zato potrebujemo pred vsem dobrih čitank.

Ker je čitanka najvažnejša šolska knjiga, nikakor ne smemo dopustiti, da bi gostovala pod svojo lastno streho. V svoji hiši mora biti sama svoja gospodinja, da sprejme lahko dovolj gradiva, in si svoje prostore primerno uredi. Ako bi dopustili, da bi morala čepeti še nadalje v onem kotičku za vrati, bi bila to za nas velika sramota. Zato bodi naše geslo: **čitanka bodi popolnoma samostojna, za realije naj se priredi druga knjiga.**

Kake naloge se stavijo čitanki? Čitanka naj:

1. nauči učenca slovenščine v govoru in pisavi;
2. pokaže naj mu posebnosti, zanimivosti in lepoto slovenskega jezika;
3. vsadi naj mu ljubezen do materinščine, da jo bo varoval kot nekako svetinjo, ki mu je nad vse draga;
4. vzbudi naj mu odpor proti tuji navlaki, ki kazi in jemlje ugled naši blagglasni govorici;
5. pokaže naj mu dela onih naših mož, ki so naš jezik čedili in likali, ter s svojimi deli razglasili čast in ime slovenskega naroda po vsem izobraženem svetu;
6. razgrne naj mu sliko in življenje naših književnikov;

7. privede naj ga do tega, da izstopivši iz šole, ne bode korakal slepo mimo zakladnic prosvete in napredka.

V prvi vrsti bi bilo zastopano v čitanki naše narodno slovstvo. »Tradicionalno slovstvo je cvet narodnega življenja; v njem odseva njegov značaj, njegove prednosti in napake ter sploh vsa njegova osebnost, ki se razlikuje od posebnosti drugih tudi najbližjih in najnarodnejših narodov. V tradicionalnem slovstvu opisuje vsak narod sam sebe, ter slika podrobno in na široko svojo dušo t. j. svoje mišljenje, svoje upe in strah, svoje nazore o prirodi, svoje vraže in običaje. Tradicionalno slovstvo je v najtesnejši zvezi z notranjim in zunanjim življenjem dotičnega naroda in razvitek tega slovstva visi ob narodovi zgodovini in njegovem duševnem napredku.« (Sim. Rutar.)

Ker pa je narodno slovstvo zares nekaj dragocenega, mora pravega Slovenca boleti srce, ko vidi, kako malo se isto spoštuje, da: kako se večkrat celo prezira. Znano je, da Slovenci radi prikrivamo svoje stare navade pred tujimi ljudmi. Da jih pa prikrivamo tudi našim učencem, to je zares žalostno. Vsaka navada ima svoj simboličen pomen, katerega se ni treba sramovati. Pregovor pravi: »Kdor zaničuje se sam, je podlaga tujčevi peti.« Pokažimo našim učencem, koliko dragocenih biserov so vplekli naši pradedi v narodne pesmi, koliko trpljenja in solza je skritih v malem in priprostem verz, koliko gorke ljubezni do naroda in rodne grude tiči v teh proizvodih. Učenci naj zvedo, da je naša zemlja posvečena s solzami, krvjo in prahom naših pradedov.

Poleg biserov našega narodnega slovstva bi obsegala čitanka najlepše spise naših pisateljev in pesnikov. Čitanka naj pokaže učencu, da imamo tudi Slovenci obilo slavnih mož, ki so s svojimi deli razglasili čast in ime slovenskega naroda po vsem izobraženem svetu. Kakor imajo mogočnejši narodi svoje slavne može, na katere so ponosni, tako imamo tudi Slovenci obilo takih mož, ki naj bodo naš ponos in naša čast. Njih dela nam razkrivajo narodne običaje, narodovo mišljenje in delovanje. Učenci naj spoznajo, da slovenski narod ni suho drevo, ampak, da se po njem pretaka obilo življenja in moči, in da smo lahko ponosni, da smo vejica tega velikega drevesa. Zvedo naj, da se vsa dela naših pesnikov-velikanov družijo v kratko, pa mogočno povelje:

Sveto služimo sveti domovini!

Narodi postavljajo svojim prvakom spomenike iz mramorja in bronu. Najlepši spomenik, ki ga moremo postaviti našim slavnim

možem, pa je globoko spoštovanje, ki naj ga vsadimo do njih v srca naše mladine. V to nam bo zelo dobro služila kratka slovstvena zgodovina, ki naj dobi svoj prostor na zadnjih straneh čitanke.

Leta 1906. je izdala Slovenska Matica knjigo, v katero je nabral dr. Fran Ilešič najlepše pesmi vseh naših priznanih pesnikov. V kratkih stvkih je podan tam življenjepis, naštet so dela vsakega pesnika. Knjiga nosi ime: »Cvetje slovenskega pesništva«.

Na podoben način bi se dalo zbrati vse najlepše iz naše književnosti, kar je primerne za mladino. Vsaka cvetka, vtrgana na livadah našega slovstva, bi nosila s seboj ime svojega ustanovitelja. Vse te cvetke, zbrane in povite v venec, bi bile zares krasen dar naši mladini. Ona bi sprejela ta dar s hvaležnim srcem. Imena pesnikov in pisateljev, ki so ustvaritelji teh prekrasnih cvetk, bi ostala zapisana za vedno v srcih naših šolarjev. Mladina bi se čudila, da ima tudi naša domovina obilico prekrasnega cvetja, ki razširja tako prijeten vonj, spominjajoč nas naših polj, travnikov in livad, naših studencev, rek in jezer, naših gor, temnih gozdov in s snegom odetih gor. Čudila bi se mladina, ko bi vedela, da seva iz očesc teh cvetk njena lastna duša, ona mehka pa blaga duša našega naroda, ki se po svoji lepoti in dobroti lahko meri z dušami najmogočnejših narodov.

Ta venec povit in poklonjen mladini, bi smel nositi s ponosom ime: Cvetje slovenskega slovstva. To pa naj bi bila čitanka, ki jo mladina in mi tako željno pričakujemo.

Vsaka mladinska knjiga mora biti umetniški proizvod. O čitanki mora veljati to še posebej. Le umetnik more pravilno oceniti umetniško vrednost našega slovstva. Le on more izbrati najlepše bisere in jih urediti v umetniško celoto. Zato bo naša naloga, da si poiščemo takega umetnika, kateremu izrazimo svoje želje. On bo, tako upajmo, že iz ljubezni do mladine uslišal našo prošnjo, ter nam ustvaril to, kar bi gotovo na tucate lajikov ne moglo fabricirati.

Ferdo Kleinmayr:

Drugi deželni jezik v ljudski šoli.

Že na ustanovnem zborovanju naše »Zveze« je bilo čuti ugovore proti poučevanju drugega deželnega jezika v ljudski šoli; v 1. številu našega lista pa beremo med »Šolskimi vestmi« (»Nastavni jezik« — Iv. Marijin) zopet trditve, da poleg materinščine v ljudski šoli katerisibodi drugi jezik nima upravičenosti. Podprta je ta trditev dvojno, češ: drugi veliki narodi v svojih elementarnih šolah baje ne uče drugih jezikov izven materinščine, drugi č

ni srečna. Tem boljše so tri nadaljne: »V gozdu«, s finim slikanjem in z lepo mislijo, »Ribičeva pesem«, skrbno zgrajena in polna poetizije ter »Jesenska« z duhovitim domislekom: ptica na zapuščenem drevesu.

Kako topola naj
brez listov zdaj šumi,
kakó naj ptičica
na goli veji žvrgoli?

Topola, ah ne ve,
če še kedaj ozeleni,
in ptičica ne ve,
če širo morje preleti.

Tudi naslednja »V tujini« je dobra.

V tretjem delu je prva pesem o vitezu Juriju, ki ga pričakuje sirotek. Motiv se mi ne zdi posrečen.

Ena najboljših je gotovo »Pa moj otec...« Trdno zgrajena, z lepim stopnjevanjem, dovršeno začrtana in čuvstvena. Prijetna je »Lazstavnica«; št. 2. ima vse vrline najboljših pesmi zbirke. Dejanje, dramatičnost, drobna lirika in naivna-poredna šaljivost. Lepo je posneto lastovičje žgolenje:

Ti spiš, ti mežiš,
kdo pa pojde plet
in zalivat
rožice na vrtrr?

In potem:

Pridnemu ribico,
lenemu šibico,
s šibičo svrrrk...!

V tem oddelku so stvari, ki govore o minuli vojni: slovo, ločitev, težke slutnje, bôl in resig-

nacija. Značilna je posebno »Žalost«. Tudi »Slovo od polja« ima lepi, prav lepi prvi dve kitici, le tretja se ne sklada z njima, že radi sorodnosti z ono »Kam gredo?« (str. 65). Posrečeno je spet »Pismo« (str. 70). Kot zadnja stvar je uvrščena v tem delu »O prepeličkah«, ki so prav prijetne. V petih pesmih je opisano njih življenje. Ker so najobširnejša enota, so postavljene na konec knjige kot nekaj »sklepni kamen«. In ker se prepeličke v novi pomladi vračajo — »domovju svojemu nasproti«, jih je avtor prejkone namenoma uvrstil za onimi vojnimi motivi, ki pripovedujejo o slovesu, odhodu in o negotovi vrnitvi. S tem je morda hotel strniti knjigo; pa če jo je tudi idejno, snovno je III. del vendar neenoten in se s I. in II. delom ne sklada dovolj. Vendar je to že bolj postranskega pomena.

V splošnem je »Jutro« lepa knjižica. Ne glasnik novih mesijanskih zarij, temveč tiho jutro mladih polj, svežih ravni, kjer še blestrosne kaplje v travnih valčkih, kjer še niso preiskali rožnati prameni vseh grmičkov po živi meji, kjer se brstje drevja še ni razpihnilo v veliki dan. Brezskrbno še žubore in kloko-tajo vodice po teh poljanah in lahkomišlno brbljajo ptice nad njimi, v sinjino pa se nese škrjanec, se koplje v prostosti in vriska. In sredi tega mladega, svobodnega jutra stoji otrok, ki prisluškuje zavzet in živi, živi... kakor mi ne moremo več živeti. Cvetice mu rastu pri nogah in rahle sapice se poigravajo z njim. Kar je oblakov, so še skriti pod obzorjem in daleč tam morda čakajo viharji; toda doslej še ni diha njih mrkih kril. Otrokov svet je tiha zarja, tako je razumel širok, življenje izven našega življenja, zato nam je dal lepo

knjižico. Ko bi krenil na drugo pot, bi ne bila prava. —

V dobi De Michellijevih »beril« je to »Jutro« resna in glasna beseda nepoklicanim.

Ljubljanski Zvon. Ta naš najboljši beletristični mesečnik, glasnik in kronist naše kulture, slavi letos redke jubileje: štiridesetletnico svojega delovanja. Njegova zgodovina je obenem zgodovina našega slovstva in našega kulturnega napredka. Skozi vsa ta leta je dajal smer našemu duševnemu življenju. Iz njega so nam vzrastli naši najboljši pesniki, pripovedniki, kritiki in esteti. V njem se je rodila in razvila do visoke umetniške stopnje naša moderna. V jubilejnem letniku bo sodeloval krog dosedanjih sotrudnikov, pomnožen z mlajšimi, svežimi močmi; tako med pesniki Župančič, Golia, Gradnik, Gruden, Golar, Kcsovel, Jarc, Nataša, Samec in mnogo mlajših. Glavni pripovedni spis bo dr. J. Sorlijev psihološki roman »Gospa Silvijca«, ki je zajet iz modernega življenja. Ivan Albreht je dal uredništvu na razpolago poleg drugih spisov novelo »V zatišju«. Ivan Zorec pa je napisal kos potopisa »Peruzzi«, povest »Hajduk Simo« in kmečko novelo »Tonček in Ančka«; Fr. Govekar novelo »Žabota«, Milan Fabjančič »Zlatnike«. Literarna eseja o dijaških komedijah Leonida Andrejeva in o nacionalizmu v ruski literaturi objavi Preobraženski.

V »Književnih poročilih« in »Kroniki«, kjer bo kot kronist, komentator in vodnik beležil vse dogodke na polju književnosti in umetnosti, bo Zvon upošteval nove naloge, ki jih je dobila naša inteligenca v osvobodjeni, povečani domovini.

Vsled podvojenih stroškov za papir, tisk in honorarje je založništvo primorano povišati celoletno naročnino na 70 K, oz. polletno 35 K in četrtletno na 18 K. Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica 6.

pa velja tudi za elementarni pouk načelo: čas je zlato.

Odkrito povem, da me člankar ni prepričal niti na ustanovnem zborovanju, niti v vrsticami v našem listu. Njegovi argumenti se mi dozdevajo vse prepovršni, njegova trditve preabsolutna, da bi mogel prve in drugo sprejeti z mirno vestjo. Tudi je v tej trditvi opaziti politični movent tako prozorno, da moram dvomiti, jeli je člankar kdaj strogo razmišljal o tem vprašanju, kakor o šolskem in pedagoškem vprašanju brez druge primesi, ki se morda sedaj vsled vnanjih vplivov vsiljuje vanj.

Nepobito načelo je in ostane, da se mora vršiti elementarni pouk v materinem jeziku. S tem pa ni rečeno, da bi si otrok ne smel osvojiti še drugega jezika, osobito ako je ta drugi deželni jezik, ter ga otrok že pri vstopu v šolo nekoliko pozna. »Pregrešimo se na otroški duši,« pravi Vernalecken, »ako otroka učimo hkrati dveh jezikov,« dokler namreč ni premagal že vseh težav pri tvorbi pojmov in misli v materinščini. Kakor hitro pa je otrok to dosegel, ne pozna pedagogika nobene ovire, da bi se ne lotil učenja drugega jezika, pač pa vidi v tem formalni dobiček za njegov umstveni razvoj. Vendar se mora pouk v drugem jeziku vršiti vedno na podlagi materinščine. Tam, kjer je drugi jezik otroku že nekoliko znan, se bo to izvršilo nekoliko prej; drugod pa šele na višji stopnji. Učenje drugega jezika bo razvijalo učenčeve umstvene darove ravno tako, kakor matematika ali vsaka druga šolska disciplina. Tu ne vidim nobene škode in je tudi ne more biti, pač pa korist.

Poleg te formalne koristi, pa govori tehtno besedo tudi materialna korist. Člankar našteva razne narode, ki v svojih elementarnih šolah ne trpe drugih jezikov razen materinščine. Nisem točno poučen, jeli to res odgovarja resnici — vendar ne bo člankar hotel trditi, da se oni veliki narodi ne uče tujih jezikov. Da je nasprotno res, imamo pač na tisoče dokazov. In zakaj tako delajo? Ker jim daje to dobiček, materialni dobiček, ker bi brez medsebojnega spoznanja jezikov ne bilo medsebojnega spoznanja kulture, ter bi tako ves napredek obtičal. Naš narod to dobro pozna in izraža v prislovcu: »Kolikor jezikov poznaš, toliko mož veljaš!« Evo, materialni dobiček je na dlani in temu se ne da ugovarjati.

Vprašanje je le: Kdaj naj se počne učenje drugega jezika? Člankar meni, da sploh nikoli, ali pa vsaj v ljudski šoli ne. Prvi stavek enostavno zavržem, ker se mi dozdeva prešovinističen, in bi bile posledice naravnost katastrofalne, če bi se ga vsi narodi poprejeli ter — »le po svoje tolkli«. Vendar je jezik sredstvo in ne cilj sam na sebi! — Proti pouku drugega jezika v ljudski šoli ima člankar pomislek, da je »čas zlato«. O tem bi se dalo razpravljati. Ponemod, osobito v hribih, so naše ljudske šole res tako nizko organizirane (enodvo-rzrednice), da imamo jedva zadostno časa na razpolago za vcepljanje onih znanosti in spretnosti, ki jih ima ljudska šola v svojem programu. Na takih šolah bi bil pouk v drugem jeziku precej jalov. Drugače pa je v višje organiziranih ljudskih šolah, osobito v onih, ki so v bližini krajev, kjer se drugi jezik govori. Na takih je pouk v drugem jeziku umešten in uspešen; organizirati bi ga le bilo boljše in postaviti na čvrsto podlago.

Kdaj pa nam je začeti, v kateri starostni dobi? Člankar ve, da se na srednjih šolah drugih, tudi velikih narodov učenci uče tujih jezikov. Kakšna razlika glede starosti pa je med temi učenci in našimi ljudskošolskimi učenci? Z desetim letom prične srednješolec z učenjem dveh do treh tujih jezikov; naš ljudskošolski učenec pa bi se ne smel niti s svojim štirinajstim letom, do katerega mora hoditi v šolo učiti drugega jezika, edinole zato, ker pohaja ljudsko šolo, ker mu usoda ni bila mila, da bi mogel v srednjo ali višjo šolo. Poleg te socialne krivice hoče torej člankar revnega proletarskega otroka prikrajšati še drugod.

Čas je zlato! Da, in izrabiti ga je treba čim bolj možno. Med tem ko ga je srednješolec skozi štiri leta prav dobro izrabil, bi moral — po člankarju — ljudskošolec pustiti ta leta z ozirom na jezikovno učenje poteči brez koristi. Kam zavaja šovinizem! Ne; čas je zlato, in čas mladosti je čas učenja, in ravno v mladosti se človek najbolje nauči drugih jezikov. Pozneje odrevene možgani, pozneje tudi nima več časa za jezikovni uk. In da mu bo znanje

jezikov koristilo, o tem ne dvomi nihče. Da, ako bi vsi ostali lepo doma, na »domači grudi«, ter, izvzemši na bližnjo božjo pot, nikamor ne šli skozi vse življenje, potem bi se dalo člankarjevo ekskluzivno stališče še zagovarjati. Danes pa so časi drugačni.

Zato ne vidim nobene škode, pač pa le korist v tem, da se vsaj na boljše organiziranih ljudskih šolah poučuje drugi jezik na podlagi materinščine in sicer pričeni z ono stopnjo, kakor jo že krajevne razmere zahtevajo. Ako so izpolnjeni ti pogoji ter postopamo po pedagoških načelih tudi, ne bo »nevarnosti«, ki jo vidi člankar v pouku drugega jezika, marveč nevarnosti — raznarodenja. Dasi je člankar ne omenja, vendar se vidi iz vsega, da se boji ravno tega. Prazen strah! Potujči se narod drugače, in ne s poučevanjem drugega jezika v njegovi ljudski šoli. V tem pogledu imamo bogate izkušnje. In če bi bilo to res, bi se pred časom ne bili razni italijanski učitelji tu v Trstu zavzeli za uvedbo poučevanja slovenskega jezika v italijanskih ljudskih šolah. Tudi nanje se je ulila ploha ugovorov s šovinistične strani. Menim pa, da so zagovarjali dobro in koristno stvar, kakor jo zagovarjam tudi jaz. Jeziki naj narode družijo in naj jih ne cepijo. Za tak pouk sem bil, sem in bom, ker s tem, da se učim drugih jezikov, ne postanem nikomur »rob«.

Italijanščina na slovenskih šolah in slučaj na Opčinah.

Navesti hočemo samo suha dejstva. Na slovenskih ljudskih šolah v Trstu in okolici je bilo poverjeno poučevanje italijanščine, drugega deželnega jezika, doslej edino le domačemu t. j. slovenskemu učiteljstvu, ki je imelo v to svrhu tudi vse tozadevne predpisane izpite. Zahteva po italijanskem izpitu se je pri nas uveljavljala s tako strogostjo, da ni mogli biti nihče nastavljen na naših šolah, če ni prej zadostil tem predpisom. In temu se je tudi vsakdo rad podvrigel, ker mi priznavamo upravičenost poučevanja italijanščine na naših šolah že iz enostavnega vzroka, ker živi naše ljudstvo v stalnem stiku z italijanskim življenjem in ker je potrebno, da se more naš človek v vsakdanjem življenju poslužiti tudi drugega jezika, da lahko opravi brez zamude svoje opravke. Tudi mislimo, da bi zamoglo naše in italijansko ljudstvo ob primernem medsebojnem spoznavanju živeti v miru, ki ga vsekar ne more roditi obojestranska zagrizena politična agitacija. Na to zdravo in razsodno stališče se je postavila tudi naša »Zveza«, ko se je na svojem zborovanju izrekla v principu za uvedbo italijanščine kot učnega predmeta na tistih šolah, kjer se je ta pouk doslej že vršil in morda tudi tam, kjer bi se v bodoče pokazala resnična njegova potreba. Da pa postavi vso reč v prave meje, je izrekla tudi zahtevo, naj se poveri poučevanje italijanščine na naših šolah izključno le domačemu, t. j.: slovenskemu učiteljstvu, ker le na ta način se je mogoče izogniti vsaki nečedni zlorabi. Da je bil ta dodatek v resnici tudi potreben, nam kaže slučaj, ki ga hočemo danes nekoliko osvetliti in ki ga moramo kot vzgojitelji in sinovi svojega rodu najodločneje obsojati.

Na slov. ljudski šoli na Opčinah je nastavila oblast v letošnjem šolskem letu učiteljico — Italijanko, ki je prevzela v vseh razredih poučevanje italijanščine. Poudarjamo še enkrat, da ima tamošnje slovensko učiteljstvo vse potrebne kvalifikacije in da je ta šola edina v okolici, kjer se letos uveljavlja drugačna praksa nego v prejšnjih letih. Kakšni morejo biti učni uspehi učitelja, ki ne razume materinskega jezika lastnih učencev, si lahko mislimo! Mimogrede naj omenimo, da je bila nastavljena v začetku šolskega leta na isti šoli učiteljica, rojena nekje v Italiji, ki se seveda ni mogla sporazumeti z učenci niti takrat, ko se je posluževala — dijalekta. To nesrečo so otroci izrabili, tako da jim je postala ura italijanščine — ura smeha, dovtipa in nereda. Zamenjati so jo morali s Tržačanko, ki službuje še danes tam. Seveda se giblje njena skrb v vse drugačni smeri, nego bi bilo prav. Kakor so nam sporočili v teh dneh, je ta učiteljica poizvedovala — ne vemo na čigav ukaz — pri otrocih, kateri izmed njih bi bili voljni vstopiti v italijansko ljudsko šolo, ki naj bi se ustanovila poleg že obstoječe slovenske. Ustanovitev italijanske šole na Opčinah je seveda zadeva Opencev samih in zato se ne bomo pečali še posebej z njo. Nas zanima ta slučaj le v toliko, da konstatiramo dejstvo, da je

uradna oseba ob uradnih urah izrabila svoje mesto in eventualni upliv v čisto politične svrhe. Radovedni smo, kateri akterji se skrivajo za to skrivnostno predigo. Za danes naj postavimo deželni šolski oblasti le nekaj vprašanj, na katera hočemo jasnega odgovora.

1. Ali je bila nastavitev učiteljice Italijanke na slovenski šoli, kjer so vse učne moči primerno kvalificirane, potrebna ali ne?
2. Če naj obvelja prva možnost, čemu naj potem slovensko okoličansko učiteljstvo polaga i za naprej izpite iz italijanščine?
3. Ali ni ta praksa mestnega magistrata le nepotreben luksuz, ker plačuje za pouk italijanščine posebno učiteljico, ko bi lahko isto delo opravljalo kakor doslej slovensko učiteljstvo?
4. Kdo je naročil imenovani učiteljici, da zlorabi svoje mesto v politiško-nacionalne namene?
5. Ali se strinja to postopanje z izjavami, ki jih je podal v imenu osrednje vlade in gen. civilnega komisarja deželni šolski nadzornik g. M. Pasquallis zbranemu jugoslovenskemu učiteljstvu na skupščini »Zveze« z dne 1. febr. t. l.?
6. Ali mislijo kompetentni krogi, da more ta praksa, če naj bo izvajana še zanaš prejšnjim, sploh kedaj pripeljati oba avtohtona naroda do mirnega medsebojnega življenja?

Na te točke naj nam oblast odgovori, da ne bomo prisiljeni od danes naprej smatrati vseh njenih obljub le za sladko — prevaro!

Iz organizacije.

Občni zbor »Učiteljskega društva za Trst in okolico« se je vršil dne 7. marca t. l. v mestni šoli v Barkovljah s sledečim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednika. — 2. Poročilo tajnika. — 3. Poročilo blagajnika. — 4. Izprememba pravil. — 5. Volitev novega odbora in 6. Razno.

Zborovanja se je udeležilo preko 80 učiteljev (ic) kar je pač znamenje, da raste med člani zanimanje za društveno delovanje. Po običajnem pozdravu je predsednik tov. Germek očrtal v kratkih potezah enoletno delo društvenega odbora. Povdarja posebej, da je imel odbor zaradi nastalih zunanjih razmer, posebno v občevarju z uradi raznih oblasti, precejšnje težave. Novemu odboru želi najboljših uspehov. Na koncu svojega govora omeni, da se je odsotni nadzornik A. Kraitzer pismeno opravičil, ker se ne more udeležiti današnjega zborovanja, in da pošilja učiteljstvu pozdrave ter želi njegovemu delu najboljših uspehov. Svojo odsotnost sta opravičila tudi tov. M. Furlan in M. Kulačić.

Poročilo tajnika je bilo sprejeto brez pripombe; istotako tudi poročilo blagajničarke, kateri se na predlog pregledovalca računov tov. F. Starca dá absolutorij. Nekateri od odbora predlagane izpremembe pravil se sprejmejo. Za novega društvenega predsednika predlaga tov. Gruntar šol. voditelja tov. Iv. Daneu. Predlog je bil enoglasno sprejet. Ko se je novoizvoljeni predsednik zahvalil zborovalcem za izkazano mu zaupanje in se v primernih besedah spomnil intenzivnega dela odstopivšega odbora in njegovega predsednika A. Germeka, so prešli zborovalci na volitev odbora. Po tov. Gruntarju predlagani odbor se je sprejel enoglasno. Končno je predlagal tov. Ribičič dvoje sklepov, ki so se tudi euoglasno sprejeli. Prvi se glasi: Društvo naj izvoli odsek 4 članov, ki naj se ozre po primernih predavateljih za izvenšolsko delo. Te naj stavi odsek na razpolago vsem kulturnim društvom Trsta in okolice, ki se bavijo z ljudsko izobrazbo. V ta odsek so bili izvoljeni tov. Ribičič, Kodrič, Sabadin, Dolenc in K. Širok.

Drugi predlog tov. Ribičiča se glasi: Ustanovi naj se društvena knjižnica. K temu predlogu pripomni tov. Germek, naj se naloži odboru za okrajno učiteljsko konferenco, da prouči, kako bi se po najkrajši poti prišlo do dobre strokovne knjižnice. Najprimernejša bi bila seveda okrajna učit. knjižnica. V ta namen je tudi opozoriti vlado za primerno podporo.

Z ozirom na tozadevni sklep »Zveze« se izvoli društveni tajnik za stalnega poročevalca pri stanovskem listu.

Tov. Germek predlaga še, naj novi odbor uvede v svrhu medsebojnega spoznavanja po možnosti društvene izlete, na kar se določi prvi izlet na 14. t. m. in sicer v Podrago na Vipavsko. Na to predsednik zaključil uspešno zborovanje.

V prvi odborovi seji dne 13. marca t. l. se je odbor konstituiral tako-le: J. Daneu, predsednik;

